

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาเรื่อง การนำเสนอเนื้อหาของข่าววิทยุกระจายเสียงในช่วงเหตุการณ์ความขัดแย้งทางการเมืองในเดือนพฤษภาคม : ศึกษาเฉพาะสถานีวิทยุแห่งประเทศไทยของกรมประชาสัมพันธ์ และสำนักข่าวไอเอ็นเอ็น นี้ใช้วิธีการวิจัยโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (Depth Interview) การวิเคราะหแบบวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และการวิเคราะห์ข้อมูลทางเอกสาร (Documentary) โดยผู้วิจัยได้กำหนดความสำคัญให้กับการวิเคราะห์โครงสร้างในการนำเสนอข่าวของวิทยุทั้งสององค์กรไปพร้อม ๆ กับข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก และใช้ข้อมูลทางเอกสารเป็นการสนับสนุนข้อมูลยืนยันประกอบความคิดหลักในการวิจัย เพื่อให้การศึกษานี้มีน้ำหนักน่าเชื่อถือ ผู้วิจัยได้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยในการศึกษาเรื่องนี้ เป็นวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการวิเคราะห์เนื้อหาของข่าววิทยุในแนวโครงสร้างนิยม และสัญวิทยา อันเป็นการศึกษาเชิงภาษาศาสตร์ร่วมไปกับบริบทสังคม ดังมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

หน่วยงานการศึกษา

การศึกษาเรื่องนี้ได้เลือกองค์กรที่ศึกษาเพียง 2 หน่วยงาน คือ สถานีวิทยุแห่งประเทศไทยของกรมประชาสัมพันธ์ และสำนักข่าวไอเอ็นเอ็น ซึ่งเป็นการร่วมทุนกันของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ และบริษัท มีเดีย พลัส ทั้งนี้เพราะในช่วงเหตุการณ์เดือนพฤษภาคม 2535 ที่ผ่านมามีปรากฏว่ามีเพียงบางหน่วยงานที่สามารถเสนอข่าวเหตุการณ์ได้ตลอด โดยไม่ถูกควบคุมอย่างสิ้นเชิง กอปรกับทั้ง 2 หน่วยงานนี้ได้มีการบันทึกและเก็บเอกสารข่าวได้อย่างค่อนข้างพร้อมมูล เพียงพอที่จะนำมาศึกษาได้ ด้วยเหตุผลดังกล่าวจึงได้เลือก 2 หน่วยงานนี้ในการศึกษาถึงการนำเสนอเนื้อหาของข่าวในช่วงเหตุการณ์ความขัดแย้งทางการเมืองในเดือนพฤษภาคม 2535 และเนื่องจากทั้งสองหน่วยงานนี้มีสภาพที่แตกต่างกันด้วย ผลจากการศึกษาจึงอาจบอกในเชิงเปรียบเทียบถึงความแตกต่างของการนำเสนอข่าวสารขององค์กรของรัฐบาลและเอกชน

## รูปแบบในการศึกษา

การศึกษาในครั้งนี้ได้พิจารณาความคุ้มกัน 2 รูปแบบคือ

1) ศึกษาจากโครงสร้างของตัวบทที่ปรากฏในเอกสารข่าว อันได้มีการบันทึกเนื้อหาข่าวที่เกี่ยวข้องกับความขัดแย้งในเหตุการณ์เดือนพฤษภาคม 2535 ออกอากาศวันที่ 4-11 และ 17-21 พฤษภาคม 2535 ของสถานีวิทยุแห่งประเทศไทย กรมประชาสัมพันธ์ และสำนักข่าวไอเอ็นเอ็น ซึ่งสามารถแบ่งแยกเป็นรายละเอียดได้ดังนี้

1.1 ข่าวเหตุการณ์ความขัดแย้งทางการเมืองระหว่างวันที่ 4-11 และ 17-21 พฤษภาคม 2535 ของสถานีวิทยุแห่งประเทศไทย ประกอบด้วย

- ข่าวภาคถ่ายทอด เวลา 7.00 น., 19.00 น. และ 20.00 น.  
แบ่งเป็นข่าวอ่าน และข่าวประกอบเสียง รวม 123 ข่าว
- ข่าวทุกต้นชั่วโมง เวลา 1.00 น., 2.00 น., 5.00 น., 6.00 น., 8.00 น., 9.00 น., 10.00 น., 11.00 น., 12.00 น., 13.00 น., 14.00 น., 15.00 น., 16.00 น., 17.00 น., 21.00 น., 22.00 น., 23.00 น. และ 24.00 น. ทุกข่าวล้วนเป็นข่าวอ่าน รวมทั้งสิ้น 95 ข่าว

1.2 ข่าวเหตุการณ์ความขัดแย้งทางการเมืองระหว่างวันที่ 4-11, 17-21 พฤษภาคม 2535 ของสำนักข่าวไอเอ็นเอ็น ประกอบด้วย

- ข่าวอ่านทุกต้นชั่วโมง เริ่มตั้งแต่เวลา 9.00 น., 10.00 น., 12.00 น., 14.00 น., 15.00 น., 17.00 น., 21.00 น., 22.00 น., 23.00 น. และ 24.00 น. รวม 331 ข่าว
- ข่าวประกอบเสียงในบางช่วงเวลา รวม 3 ข่าว

2. ศึกษาจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (Depth Interview) บุคคลที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับการเสนอข่าวในช่วงเหตุการณ์ความขัดแย้งทางการเมืองเดือนพฤษภาคม 2535 ของทั้งสององค์กรหน่วยงานละ 6 คน อันประกอบด้วยรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.1 สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยของกรมประชาสัมพันธ์ ได้สัมภาษณ์บุคคลดังต่อไปนี้

- ผู้สื่อข่าว จำนวน 1 คน
- ผู้เรียบเรียงและตรวจข่าว จำนวน 2 คน
- หัวหน้าข่าวอ่าน กองข่าวในประเทศ จำนวน 1 คน
- หัวหน้าข่าวประกอบเสียง กองข่าวในประเทศ จำนวน 1 คน
- ผู้อำนวยการกองข่าวในประเทศ จำนวน 1 คน

## 2.2 สำนักข่าวไอเอ็นเอ็น ได้สัมภาษณ์บุคคลดังต่อไปนี้

- ผู้สื่อข่าว จำนวน 2 คน
- ผู้เรียบเรียงข่าว จำนวน 1 คน
- หัวหน้าข่าว จำนวน 2 คน
- กรรมการบริหารสำนักข่าว จำนวน 1 คน

### วิธีเก็บข้อมูล

1) รวบรวมเอกสารข่าวที่นำเสนอข่าวเหตุการณ์ในระหว่างวันที่ 4-11 และ 17-21 พฤษภาคม 2535 ของทั้งสององค์กรข่าว แล้วนำมาวิเคราะห์จากโครงสร้างของการนำเสนอข่าว โดยใช้สัญลักษณ์ในหัวข้อต่าง ๆ ดังนี้ เพื่อนำมาวิเคราะห์ถึงหลักเกณฑ์ในการนำเสนอข่าว

- ความถี่ในการนำเสนอแหล่งข่าว
- การเรียงลำดับและความยาวของข่าว
- การเสนอข่าวซ้ำ
- การตอกย้ำประเด็นข่าว
- การเชื่อมโยงประเด็นข่าวกับสถานการณ์จริง
- โครงสร้างของข่าว
- ภาษาในการนำเสนอข่าว

สำหรับข่าวประกอบเสียงนั้น เนื่องจากทั้งสององค์กรไม่มีบันทึกเก็บไว้เลย ดังนั้นในการศึกษาร่วมจึงต้องใช้ข้อมูลที่ประกอบจากการสัมภาษณ์เชิงลึกในบางส่วน เอกสารบันทึกหัวข้อข่าวประจำวันของสถานีวิทยุแห่งประเทศไทย เอกสารงานวิจัยที่เคยศึกษาในเรื่องนี้มาก่อน

2) หลังการรวบรวมและวิเคราะห์จากเอกสารข่าวโดยรวมแล้วจึงทำการสัมภาษณ์เชิงลึก (Depth Interview) บุคลากรข่าวทั้งสองหน่วยงาน หน่วยงานละ 6 คน ประกอบด้วยตำแหน่งต่าง ๆ ดังนี้

- ผู้สื่อข่าว
- ผู้เรียบเรียงข่าวและตรวจข่าว
- ผู้ตัดสินใจสูงสุดในการปฏิบัติงาน หรือหัวหน้าข่าวในช่วงเวลานั้น
- ผู้บริหารงานข่าว หรือผู้กำหนดแนวทางในการทำข่าว

ทั้งนี้เพื่อศึกษาถึงปัจจัยภายในและเงื่อนไขที่ทำให้นำเสนอข่าวในลักษณะที่ปรากฏ

3) รวบรวมเอกสาร บทความ บทวิจารณ์ หนังสือ และรายงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมทางกฎหมาย และระเบียบต่าง ๆ ต่อการนำเสนอข่าววิทยุกระจายเสียง เพื่อศึกษาถึงปัจจัยภายนอกที่มีผลต่อการนำเสนอข่าว รวมถึงประกอบการวิเคราะห์จากตัวบทและการสัมภาษณ์เชิงลึก

เนื่องจากประเด็นหลักในงานวิจัยนี้คือ การศึกษาเนื้อหาข่าววิทยุเพื่อหาความหมายจากโครงสร้างของการนำเสนอข่าว ดังนั้นหน่วยที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลจึงกำหนดเป็นตัวบท นับตั้งแต่ข่าวแต่ละช่วง ข่าวแต่ละชั่วโมง ข่าวแต่ละข่าวที่เกี่ยวข้องกับความขัดแย้งทางการเมือง ไปจนถึงวิเคราะห์ความหมายของข้อความ การเรียงลำดับความสำคัญและความยาว (นับจากจำนวนบรรทัดพิมพ์ 8 บรรทัดพิมพ์ต่อ 1 นาที)

### การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูล แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ

1) วิเคราะห์จากโครงสร้างของการนำเสนอข่าวความขัดแย้งทางการเมืองที่เกิดขึ้นเดือนพฤษภาคม 2535 โดยใช้สัญวิทยาในการอ่านโครงสร้างของข่าวและตีความในแต่ละหัวข้อคือความถี่ในการเสนอแหล่งข่าว การเรียงลำดับและความยาว การเสนอข่าวซ้ำ การตอกย้ำประเด็นข่าว การเชื่อมโยงกับสถานการณ์จริง โครงสร้างข่าวและภาษาในการเสนอข่าว เพื่อศึกษาหลักเกณฑ์ของทั้งสององค์กรที่ใช้ในการรายงานข่าวว่าเป็นไปในเชิงที่สอดคล้องกับอำนาจสั่งสมหรือยึดหลักอุดมการณ์ทางวิชาชีพ

2) วิเคราะห์จากบทสัมภาษณ์อื่นที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการตัดสินใจในการนำเสนอข่าว ดังที่ปรากฏ

3) วิเคราะห์จากเอกสาร

1) การวิเคราะห์เนื้อหาการนำเสนอข่าวความขัดแย้งทางการเมืองในเดือนพฤษภาคม 2535 นี้จะทำการวิเคราะห์ถึงลักษณะการนำเสนอความขัดแย้งที่เกิดขึ้น เนื่องจากการวิเคราะห์นี้เป็นการศึกษาโครงสร้างของข่าวโดยใช้สัญวิทยา ผู้วิจัยจึงกำหนดหัวข้อที่จะศึกษาไว้ดังนี้

1.1 ความถี่ในการอ้างอิงแหล่งข่าวของทั้งสองฝ่ายที่ขัดแย้งกัน โดยแบ่งเป็นฝ่ายผู้ปกครองคือ พลเอกสุจินดา คราประยูร บุคคลในคณะรัฐบาล ทหาร ตำรวจ สมาชิกสภานิติบัญญัติ สมาชิกพรรคร่วมรัฐบาล องค์กรที่สนับสนุนและหน่วยงานของรัฐบาล และแหล่งข่าวฝ่ายผู้ขัดแย้งคือ พลตรีจำลอง ศรีเมือง ร.ต.ฉลาด วรฉัตร บุคคลและองค์กรที่สนับสนุนสมาชิกพรรคฝ่ายค้าน ประชาชนที่ร่วมชุมนุม

1.2 การเรียงลำดับความสำคัญของแหล่งข่าวทั้งสองฝ่ายตามข้อ 1.1 รวมถึงความยาวของข่าวที่นำเสนอ โดยเชื่อมโยงกับประเด็นข่าวหรือสถานการณ์ข่าวที่เกิดขึ้นในขณะนั้น ซึ่งบันทึกในหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ และมติชน

1.3 ปริมาณการเสนอข่าวที่มีเนื้อหาเหมือน ๆ กัน แล้วนำมาเสนอซ้ำอีกครั้งในเวลาและวันอื่น

1.4 ประเด็นข่าวที่ทั้งสององค์กรได้เสนอบ่อยครั้ง

1.5 การเชื่อมโยงสถานการณ์ที่เกิดขึ้นเปรียบเทียบระหว่างการนำเสนอในข่าววิทยุทั้งสองหน่วยงาน เทียบกับข่าวในหนังสือพิมพ์ไทยรัฐและมติชน

1.6 โครงสร้างในการนำเสนอข่าวเหมือนหรือต่างจากครั้งที่เหตุการณ์ปกติ จนความขัดแย้งกลายเป็นการจลาจลในที่สุด

1.7 การนำเสนอคำ กลุ่มคำ หรือข้อความของตัวบท (Text) ถึงลักษณะการใช้ภาษาเขียนในการเสนอข่าว ควบคู่ไปกับลีลาในการอ่านข่าวของผู้ประกาศข่าว

2) การวิเคราะห์คำให้สัมภาษณ์เชิงลึก

ในการวิเคราะห์คำให้สัมภาษณ์ของผู้ทรงสารทั้ง 12 ท่าน โดยดำเนินการตามนี้

2.1 เรียบเรียงคำให้สัมภาษณ์จากเทปบันทึกเสียง มาเป็นวลยลักษณะอักษร

คำต่อคำ

## 2.2 จัดประเภทเนื้อหาของบทสัมภาษณ์ตามประเด็นที่ผู้วิจัยต้องการทราบคือ

- ปัจจัยภายใน คือ นโยบายโดยทั่วไป และนโยบายเฉพาะเหตุการณ์ของทั้งสององค์กรข่าวที่เกี่ยวข้องกับการเสนอข่าว
- ปัจจัยเงื่อนไขที่ทำให้ตัดสินใจนำเสนอข่าวสารในลักษณะที่ปรากฏของสองหน่วยงาน อันประกอบด้วย เหตุการณ์ความขัดแย้งทางการเมืองในขณะนั้น คำสั่ง และวิถีปฏิบัติของผู้มีอำนาจในขณะนั้น
- ปัจจัยภายนอก คือ กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ ที่รัฐบาลและเจ้าของสถานีกำหนด
- พื้นฐานการตัดสินใจในขณะปฏิบัติงาน อันประกอบด้วย อุดมการณ์ แนวคิด ความเป็นกลาง จรรยาบรรณ และจริยธรรม
- แนวความคิดในการแก้ไขความขัดแย้งในสังคมของสื่อวิทยุ และเหตุผลที่ไม่สามารถทำได้ในทางปฏิบัติ

### 3) การวิเคราะห์ข้อมูลทางเอกสาร

การวิเคราะห์ข้อมูลทางเอกสารจะทำการวิเคราะห์ในประเด็นของการควบคุมการเสนอข่าววิทยุกระจายเสียง โดยวิเคราะห์กฎระเบียบ ข้อกฎหมาย และคำสั่งต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมการเสนอข่าววิทยุ



### กรอบที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

เนื่องจากการวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพอันประกอบด้วย การวิเคราะห์เนื้อหาข่าววิทยุที่นำเสนอความขัดแย้งทางการเมืองในช่วงเดือนพฤษภาคม ของสถานีวิทยุทั้งสองสถานี ที่เป็น การวิเคราะห์โครงสร้างในการเสนอข่าวโดยสัญญาวิทยา กรอบที่ใช้ในการวิเคราะห์ก็คือ บริบททางการเมืองและสังคมในขณะที่น่าเสนอข่าวเหตุการณ์วิกฤต

ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกและเอกสารที่เกี่ยวข้องนั้นจะใช้กรอบของทฤษฎีเชิงบรรทัดฐานของสื่อมวลชนที่ว่าด้วยลักษณะอำนาจนิยมและการครอบงำ ร่วมกับแนวคิดการสื่อสารเพื่อการพัฒนาการเมืองไทยในระบอบประชาธิปไตยไทย